

Herbář Regionálního muzea v Mikulově

Milada Rigasová, Regionální museum Mikulov

Přírodovědné sbírky jsou pamětí o změnách a vývoji přírody. V posledních letech vzrůstá v odborných kruzích význam Mikulovského herbáře, jenž byl zařazen do soupisu světových botanických sbírek "Index herbariorum" pod skratkou "MMI". Herbář – soubor preparovaných tj. lisovaných a usušených rostlin, uložených na listy papíru formátu A₃ a upravených do tzv. herbářové položky, má velký dokumentační význam. Je hmotným dokladem výskytu konkrétního rostlinného taxonu (biologické jednotky) na určité lokalitě.

Nedílnou součástí každé herbářové položky je schéma – předtištěný lístek s hlavičkou Regionálního muzea, který obsahuje nutně předepsané údaje o místu a datu nálezů, jménu sběratele a determinaci (tj. vědecký – latinský název rostliny). Kromě těchto základních informací obsahuje schéma ještě některé doplňující informace o nadmořské výšce, charakteru lokality nebo četnosti výskytu. Hlavním cílem herbáře "MMI" je dokladování vývoje flóry regionu Břeclav. Herbář "MMI" obsahuje tedy především sběry z jižní Moravy. Provenience sbírkového fondu je však celé území bývalého Československa. Sběry z Čech a Slovenska, asi 10 000 položek, tvoří tzv. srovnávací sbírku. Zvyšuje hodnotu herbáře a má význam při determinaci rostlin vlastními silami.

Vznik botanických sbírek je datován vznikem muzea. Základem jsou dvě kolekce, které do muzea přišly s ostatními sbírkami z mikulovského gymnázia. Zasloužil se o to Dr. Anton Fröhlich, známý mikulovský botanik, dlouholetý profesor mikulovského gymnázia a v době vzniku muzea jeho externí pracovník. S oběma sbírkami pracoval a opatřil schémata českými překlady německých rukopisů.

Rozsáhlejší z kolekcí je tzv. Lausova sbírka vesměs moravských rostlin (1170 pol.), především Lausových vlastních sběrů z jižní Moravy, okolí Olomouce a Jeseníků, převážně z let 1927–1932.

Starý gymnaziální herbář je fragmentem srovnávacího herbáře sestaveného pravděpodobně Botanische Tauschverein Wien po roce 1910. Obsahuje sběry 51 sběratelů z nichž většina má trvalý význam pro dějiny botanického výzkumu v Čechách a na Moravě (Niessel, Oborny, Czižek, Rauscher, Makowsky ad.). Obsahuje celkem 178 položek jižní Moravy a Rakouska pocházejících vesměs z 2. pol. 19. století. Nejstarší doklad je z roku 1838 a je jím kerblík štětinatoplodý sbíraný brněnským botanikem Tkanym na Pálavských kopcích.

Základ novějších botanických sbírek muzea položil Miroslav Zbořil v roce 1963. Sbírkou byla doplněna jeho vlastními sběry, několika nákupy a sběry dalšího muzejního přírodovědce RNDr. Petra Macháčka.

Se systematickým budováním botanické sbírky však začíná RNDr. Vít Grulich až v roce 1980, kdy bylo v muzeu zřízeno stálé místo samostatného botanika. Za deset let se mu podařilo vybudovat z průvodních asi 4 000 položek herbář čítající dnes cca. 45 000 herbářových položek. Herbář "MMI" má dnes vysokou vědeckou hodnotu s výrazně nadregionálním významem. Dosavadní kolekce byly sjednoceny, sbírkový fond byl obohacen dalšími nákupy a hlavně vlastními sběry z celého Československa. Sbírkové jednotky byly evidovány a systematicky seřazeny.

Mikulovský herbář je dnes badatelsky přístupný podle jednoduchého klíče, užívaného na většině botanických pracovišť. Je důležitou sbírkou vyhledávanou specialisty z oboru fyto-taxonomie, fyto-geografie, vědeckými pracovníky a studenty vysokých škol a institucemi ochrany přírody.

Od roku 1993 jsou informace o herbářových položkách ukládány do počítačové databáze, čímž se postupně zvýší využitelnost pro české i zahraniční badatele. Zvýší se tak i ochrana sbírky, neboť každá manipulace křehkým herbářovým položkám škodí.

Sběr a herbářování je důležitou, ne však jedinou činností botanického pracoviště. Herbář se pravidelně dezinfikuje proti hmyzím škůdcům, nadále se doplňuje nákupy od různých známých botaniků. Průběžně se vyřizují výpůjčky do muzejní badatelny, na pracoviště vědeckých ústavů a vysokých škol.

Součástí sběrů je také činnost vědeckovýzkumná. Botanický výzkum spočívá ve sledování stavu vegetace na význačných botanických lokalitách regionu. V posledních letech byla zvýšená pozornost věnována území bývalého hraničního pásma v úseku mezi Novým Přerovem a Valticemi, ale i jiným význačným botanickým lokalitám regionu.

Ochrana přírody, aktivní vyhledávání nových botanicky zajímavých lokalit, fotodokumentace, pořádání exkurzí, přednášek, publikační činnost, ale také pořádání výstav s přírodovědnou tematikou patří mezi samozřejmé činnosti muzejního botanika. Výstava v roce 1993 byla výsledkem spolupráce Regionálního muzea v Mikulově Lesů České republiky – závod Židlochovice a Lesních závodů Dolního Rakouska –

Genserndorf a Mistelbach. Byla nazvána "Duby Weinviertlu", "Voda základ života lužních lesů", a "Elektrická energie – projev živého stromu" a zabývala se celoevropským problémem usychání lesních porostů.

Celosezonní výstava v roce 1994 věnovaná výjimečné přírodě a kultuře Tibetu je nazvána Svět Tibetu a potrvá do konce října 1994. V polovině září se uskutečnila přednáška spojená s promítáním diapozitivů. Autor výstavy, cestovatel a fotograf Zdeněk Thoma se s posluchači rozdělil o své dojmy z cest do Ásie.

Literatura:

Grulich, Vít. 1984: Herbář regionálního muzea. Interní materiál botanického pracoviště Regionální muzeum v Mikulově.

Bibliografie odborných pracovníků

Evženie Klanicová, Reg. muzeum Mikulov

- Brichtová, D., 1993:** Peněžnictví v Mikulově.
Leták Spořitelni banky v Mikulově.
- Klanicová, E., 1993:** Archeologické lokality na katastru obce Bulhar. JM.
- Klanicová, E., 1993:** Přírůstky archeologického pracoviště RMM v letech 1984–1992. RegioM 93.
- Klanicová, E., 1993:** Regionální muzeum Mikulově v roce 1992. RegioM 93. Nový život.
- Klanicová, E., 1993:** Pravěké osídlení Bořetic.
Bořetické listy, 5.
- Klanicová, E., 1993:** Archeologie v Regionálním muzeu Mikulov.
Mikulov slovem, únor.
- Klanicová, E., 1993:** Výstava na zámku v Mikulově.
Nový život, 4.–12. 8.
- Macháček, P., 1992:** Současný stav a perspektivy významného ptačího území Lednické rybníky.
Významná ptačí území v České a Slovenské republice: 78–80.
- Macháček, P., 1992:** Současný stav a perspektivy Střední nádrže vodního díla Nové Mlýny.
Sborník referátů Významná ptačí území v České a Slovenské republice: 93–85.
- Macháček, P., 1993:** Husy na vrbách, Veronica, 7 (2): 27.
- Macháček, P., 1993:** Hnízdění čápů bílých (*Ciconia ciconia*) na okrese Břeclav. RegioM 93.
- Juřicová, Z.,-Hubálek, Z.,-Halouzka, J.,-Macháček, P., 1993:** Virologické vyšetření kormoránů velkých na arboviry. Veterinární medicína, 38 (6): 375–379.
- Matuszková, J., 1992:** Filmy Podlužácké hody v Lanžhotě a O děvčicu. Národopisná revue, 3.
- Matuszková, J., 1993:** Zhůru, charo, zhůru, hody už nám táhnú. Malovaný kraj, 6.
- Matuszková, J., 1993:** Den Chorvatů v Jevišovce. Malovaný kraj, 6.
- Matuszková, J., 1993:** Šoupalova pozůstalost očima etnochoreologa. RegioM 93.
- Matuszková, J., 1993:** Soupis fotografií s taneční tematikou z archívu Regionálního muzea Mikulov.
RegioM 93.
- Rigasová, M., 1993:** Stepní lokality bývalého zahraničního pásma mezi Sedlecem a Valticemi. RegioM 93.
- Rigasová, M., 1993:** Trličník brvitý (*Gentianopsis ciliata*), chripina úzkoperá (*Jacea stenolepis*) v Milovickém lese. RegioM 93.
- Rigasová, M., 1993:** Herbář Regionálního muzea zařazen do soupisu světových botanických sbírek.
Mikulov slovem, červenec.

Angebotsliste der Bücherei Herbarium des Regionalmuseums Mikulov von Milada Rigasová

Das Herbarium des Regionalmuseums wurde im Jahre 1993 ins internationale Verzeichnis der botanischen Sammlungen (Index herbariorum) unter Abkürzung "MMI" eingeschrieben. Die Entstehung des Herbarium stimmt mit dem Entstehen des Museums im Jahre 1913 überein. Das Fundament bilden 2 Kollektionen ursprünglich vom Gymnasium Mikulov. Laus-Sammlung hat 178 Positionen aus Südmähren und Jeseníky 1927–1932. Zwischen den Sammlern der zweiten Kollektion, die hauptsächlich die Sammlungen aus Südmähren bilden, sind die Namen, die sich in die Geschichte der botanischen Forschung von Böhmen und Mähren dauernd eingeschrieben haben. (Czižek, Niesel, Oborny, Rauscher). Der neuere Teil bilden die Sammlungen vorallem aus Südmähren, aber auch die Sammlungen aus dem ganzen Gebiet der ehemaligen Tschechoslowakei. Das Herbarium hat heute etwa 45 000 Positionen.

Die bilder zeichneten Josef, Franz und Ferdinand Bauers, in Valtice geboren. Franz und Ferdinand sind als die besten Maler der Blumen aller Zeit bezeichnet. Ihre Blumenbilder schmücken die prächtigen. Werke der vorderen europäischen Botaniker der damaligen Zeit. Zusammen mit Boccius trugen sie bedeutend zur Entwicklung der botanischen Wissenschaften am Ende des 18. und am Anfang 19. Jhs bei.